

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt IV. Theologorum dubitationes. Profectio Madruccij ad Caesarem.
Reditus Commendoni, eiusque narratio de sensibus Caesaris &
Germanorum, & quid inde sperandum esset. Lotharingus illic exceptus. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11718

1563. ab ipsis impensa satis non fuisse, ad partem alteram inducendam in id quod ipse à se optari Lancellotto significarat: proinde consilium caperet pro sua prudentia, fortasse presentiae suae efficaciam eas difficultates evictum iri; sed sciret, superesse alias magis insuperabiles in publicis functionibus Ecclesiae, ubi in ingressu, in exitu, in excipiendo pacis ac thuris honore evitari non poterant aperta prerogativae argumenta.

Non tam grande molimen eloquentiae Graeco illi opus fuit ad matrem permouendam ut filium morti traderet, quam ad inducendum Principem opus est, ut æmulo primas tradat; in quo certamine pro nihilo habetur seipsum obiectare mortis periculo.

C A P V T I V.

Theologorum dubitationes. Profectio Madruccij ad Caesarem. Reditus Commendomi, eiusque narratio de sensibus Caesaris & Germanorum, & quid inde sperandum esset. Lotharingus illic exceptus. Theologorum consilium à Caesare postulatum de varijs articulis, & responsa super illis Petri Canisij.

^a Litterae Fufcararij ad Moronum 15. Feb. 1563 & litterae iam adductae laudrensis.

Prosequabantur interim Patres sine intermissione ^a congressus suos: cumque in reliquis articulis consentirent, in duobus diffidebant. Alter erat: Num quodcumque inter Christianos coniugium esset Sacramentum, quod ferè omnes sentiebant: an illud solum, quod Sacerdotis benedictionem suscipit, secundum Guilielmi Parisiensis opinionem, quae propugnabatur à Simone Vigor, de quo diximus, & ab alijs paucis; sed eo maiori conatu, ut assolet, quò minor assecularum numerus efficiebat, ut causa singularis tamquam propria videretur, & defensio quò magis ardua, eò magis honorifica. Alter, Num expediret, in posterum clandestina matrimonia irrita reddere; quod à nemine ad id usque temporis negabatur esse in Ecclesiae potestate. Quapropter deerrat Suavis, dum appositam sententiam apponit memorato Parisiensi Decano, inducitque super eò magnum litigium inter illum & Salmeronem. Etenim non modò nullum hac de re verbum habetur in sententia ibi dicta à Decano, relata summam in Acta; sed Episcopus Murenensis, qui adfuit, suis in litteris ad Moronum rem contrariè narrat.

^b Litterae Vicecomitis ad Borromæum

20. Iet. 1563

^c Diarium 17. Feb. ^d Litterae Strozzi ad Florentiae Ducem, & Fufcararij ad Moronum 18. Feb. 1563

Sub idem tempus celeriter accitus est à Caesare etiam Madruccius ^b, profectusque ^c 17. Februarij; & eodem planè die ^d regressus est.

est Commendonus, cui non licuerat agere cum Lotharingo^e in aula Cæsaris, sed solum cum eo loqui breui congressu per viam. Ille de rebus à se gestis Legatos edocuit^f, à quibus iussus est eas scribere, vt ad Borromæum mitterent, sicuti fecerunt; quod inuito animo præstitit Commendonus, propter eam quod eius sententia, quippe in timorem procliuor, dissidebat à sententia Delfini Nuntij, qui tunc spectabilior erat minister, ac peritior ingenij aulæque Ferdinandi: cumque iniunctum fuisset à Legatis Commendono, vt ex consilio Nuntij rem gereret, hic ipsum dimouerat, ne proponeret Cæsari quasi non necessariam postulationem, quæ sibi primo loco commissa fuerat, sicuti narrauimus, vt Cæsar æqui bonique consuleret, ea, quæ spectabant ad Ecclesiæ Caput, ab ipso Principe, non à Concilio reformarentur. Quocirca cum peculiaria postulata Commendonus haud proposuisset, non nisi communia responsa reportarat. Nec aliud cum eo Cæsar apertè questus est, nisi quod vnicus Præsul Concilio à Secretis esset, de quo sæpè sermonem cum Legatis habuerat Lotharingus^g, & hi ad Borromæum scripserant: sed Pontifex in cepto perstiterat, considerans hanc esse consuetudinem, & in eius mutatione sinistram aliquid latere posse.

1563.
e Apparet ex
ejus narra-
tione, inter
commenta-
rios Burge-
siorum.
f Litteræ Le-
gatorum ad
Borrom. 18.
& 19. Febr.
1563.

g Litteræ
Borromæi ad
Legatos
10. Febr. 1563

3 Sententia narrationis, quam Commendonus litteris consignauit, huiusmodi fuit: Tantum Christianæ pietatis in Cæsare inesse, vt ea in cunctos Germaniæ Principes Ecclesiasticos & laicos partita, satis foret ad eas Prouincias Religioni Catholicæ restituendas. Possè tamen dubitari de ipsius mente, ac de futuris eius operibus erga Synodum, & Apostolicam Sedem: videbatur enim à rationibus, quæ quorundam operâ illi suggerebantur, altius impressum fuisse Cæsaris animo, Synodum ac Pontificem suo muneri, & emendationis necessitati deesse; ac proinde ad se pertinere, tamquam Primogenitum & Aduocatum Ecclesiæ, eos obstringere: ipsum in hanc sententiam paulò antè suos ad Oratores scripisse. Nonnullos sibi persuasisse, Cæsarem haud postulaturum à Synodo Decreta ad res Pontificis pertinentia, cum ipse ac Seldius in ea essent sententia, quæ Romanum Pontificem Concilio superiorem affirmat; sed nihil huiusmodi opinionis in Cæsare Commendonum elicuisse ex colloquijs cum ipso. Deuenisse Cæsarem, vt illi concrederet arcana quædam de Rege Romanorum, quod significaret, prout credebatur, velle se, ne in morum emendatione suo filio primigenæ parceretur. Parari illic conuocationem Theologorum, de qua plurimum timendum erat; nam si quid Cæsari speciosum

Historia
Concilij Tridentini
Lib. III.
Cap. IV.

1563. sum pauci illi comprobassent, tamquam licitum ac pium propositum à consilio ministrorum, creditumque Germaniæ conductibile, ipsum satis consultum conscientiæ suæ putaturum, ac proinde infautis auiibus illuc Sorbonicos tunc accedere. Propitio Deo referendum, quod inter conuocatos Theologos adesset Petrus Canisius è Societate Iesu, vir, ut ille nominabat, *maxime probitatis ac doctrine, magnusq; auctoritatis Pontificiæ defensor*: sed timeri posserum ab eo solo confectum iri. De Lotharingo sublimem illic reformationem, & auidissimam expectationem esse, adeoque cum iisdem vehementes sensus de reformanda Ecclesia in eo conspicerentur, credibile reddi, eos vicissim in eandem ituros sententiam, coniunctionemque in rebus agendis sibi promissuros. Non deesse qui obijceret (Delfinum fortassis ille indicabat) Cæsaris ministris aduersus illam aded ab ipsis efflagitatam emendationem, difficultatem illius vbique exequendæ, præsertim in Germania. Ad id tria ab ipsis responsa reddi: (prioris merum recitatore agam, ne verbulo quidem per modestiam subtracto, aut per affectionem aucto) *Iesuitas palàm fecisse tandem in Germania, quid reipsâ sperandum illi esset: siquidem vita probitate, & concionibus, & Gymnasiis suis retinuerunt, & adhuc sustinent Religionem Catholicam. Quare dubium non est, ubi multa Collegia, multaq; Gymnasia construerentur, unde multi operarij suppeditarentur, incredibilem fructum decerptum iri. Sed incepto senel opus est.* Alterum erat, Cùm omnis Ecclesiæ perniciēs ex suorum ministrorum criminibus ortum traheret, & ad eius reparationem plurimâ Dei miserentis ope necesse esset, hanc impetrari non posse absque illorum emendatione ac pœnitentia, quidquid insuper alij conarentur. Tertium, Cùm honestum sit vt suos quisque mores corrigat, id esse præstandum, tametsi alius inde fructus non existeret. Vbi sui animi sensa Commendonus exposuit, adijciebat, Delfinum sibi discedenti commisisse, vt Legatos hortaretur, alacri essent animo; ab eo siquidem ita rebus prospectum, ita cuncta prævisum ac præiunctum iri, vt nulla superuentura esset eluies, quin spatium daretur aggeris extruendi ad eam coercendam.

Littere Borrom. ad Mantuanū, & alij qui versus manu Pontif. 10. & 13. Februarij 1563 & diplomata ro illius Legatione ad Cæsarem & Regē Rom.

Pius ob congressum Cæsaris & Lotharingi sollicitus, arcane & 4 enixè petierat à Mantuano^h, vt ipse pariter, siue Legationis extraordinariæ nomine, ad quam diplomata ipsi mittebantur, siue vt Princeps Legatorum Concilij, siue simplici formâ, tamquam Cæsaris necessarius, ad obsequium in ea propinquitate illi exhibendum se conferret ad Ferdinandum; cùm illum Pontifex idoneum existimaret, qui tum exteriori familiæ coniunctionisq; auctoritate,

tum

tum interiori virtutis ac prudentiæ, tum benevolentia studijque vigore posset vallum firmissimum obtendere Cæsaris animo, ad obstitendum cunctis aggressionibus aduersus Concilium & Apostolicam Sedem. Atque vt ad eam expeditionem illum impelleret, præter iteratas litteras quibus extimulabatur à Borromæo, easdem corroborauerat, pro eo ac ipse interdum solebat, efficacissimis chirographi sui appendicibus, patefactâ illie excelsâ hominis estimatione, & inflammato operis desiderio. Sed Mantuanus recusauit: seu quod eiusmodi machina non posset honorificè produci in tam aspectabile theatrum sine operoso ingentium ornamentorum comitatu; seu potius, vt mea fert opinio, quòd cum se quotidianis laboribus consumptum sentiret, & quasi prospectaret animo occultos propinqua mortis nuntios, vires illi non suppetebant ad huiusmodi onus subeundum. Et fortasse, ne ostenderet se pigritiâ priuatiuè respectu retineri, priora sua sensa mutauit; scripsitque, statuto iam accessu Commendonæ, superuacaneum etiam esse illum Oñium Legarum mittere, cuius rei antea fuerat auctor.

Peruenit Oenipontem Lotharingus die decimo sextoⁱ Februarij, & vigesimo secundo abiit, cum eo peruenisset Madruccius vesperi, pridie quàm ille discessit. Exceptus est comiter & honorificè supra consuetudinem: quod non solum obseruatum est ab otiosis, qui huiusmodi officiorum specie sermones & cogitatus nutriunt; sed etiam à negotiosis, ob eam causam, quam affert Antonius Maria Gratianus, relictus tunc^k ibi à Secretis Commendone, & postea celebris Historicus: nimirum, quia nonnumquam cortex hic nuclei index est. Dum ille ibi morabatur, habitus est congressus, quem diximus^l, Theologorum Oeniponti. Primas partes egere Canisius Fredericus Stahilus, & qui Romanorum Reginae sacras confessiones audiebat. Episcopus Quinque Ecclesiarum tamquam Præses intererat. Varij articuli fuerunt illis propositi: & Gratianus, vt pote amicus Canisio, & qui suam illi operam contulerat in scribendis eius sententijs, de articulorum doctrina prolixè dictatis, sicut in scripturis Germanicis mos est, Commendone significauit, huiusmodi sententias, prout ipse rebatur, plurimâ pietate ac prudentiâ esse digestas. Ex his verò complures, tum ex ipsarum notitia, quam habuit, tum ex memoria, quam potuit retinere, redactas in summam edidit, quemadmodum hic exponemus, ita tamen, vt hæc summa in quibusdam partibus ea narret quæ Cæsar proposuit, absque Canisij responsione, quippe quæ super illis latuit Gratianum. Articuli, de quibus sententiam rogabatur Canisius, erant.

Pars III.

A a a

An

1563.

ⁱ Tres litteræ Antonij Mariae Gratiani Oeniponti ad Commendonum 18. 20. & 22. Februarij 1563

^k In suis litteris ad Commendonum.

^l Præter litteras Gratiani duæ Murienensis Episcopi ad Motionum, 18 & 22. Febr. & epist. la. Vicecomitis ad Borromæum 12 Februarij 1563.

Historia
Concilij Tridentini
Lib. 26. Cap. 4.

1563.

An Cæsari laborandum esset pro continuatione Concilij, an eius abruptio aut suspensio permittenda. Respondebat Canisius: Nihil esse Cæsari conuenientius, quàm vt omni studio continuandum curaret.

Vbi in articulo superiori prima pars eligeretur, num per minas, & carceris generis agendum erat, ne abrumperetur. Respondebatur, Minas adhibendas non esse, sed prius amicas omnes rationes tentandas. Quod si non nisi postrema hæc agendi ratio superesset, rectè prius expendendum, lucrùmne an damnum ea esset illatura: huiusmodi enim exemplum Cæsaris multos Principes excitaturum ad habendas nationum Synodos schismaticas, absque communicatione cum Summo Pontifice.

An proponendi potestas esset Legatorum propria, an Episcopis & Oratoribus communis. Affirmabatur, vnicam esse Legatorum, qui tantum auctoritatis obtinent, quantum Pontifici libet; in cuius potestate est cogere, regere, & confirmare Concilia. Ad huius articuli calcem quærebatur, An reprehensionem mererentur Legati, dum ostium Concilij, quod cunctis patere oportebat, ab ipsis occluderetur Cæsari: super eo responsum haud comperi.

Cùm contingeret, Presulem vnicum esse à Secretis Concilio, eumq; parum opportunum, parumq; fidum, quid agendum. Responso erat: Oportere cum Legatis agi; vbi verò hi de re edocti remedium negarent, ad Pontificem contugiendum.

An esset curandum, vt Patres duas in classes diuiderentur, quarum altera ageret de doctrina, altera de emendatione. Nulla pariter hîc apponitur Canisij responsio.

Num acriter promouenda esset summi Pontificis, Aulæq; Romanae emendatio, quando verendum esset, ne animi Pontificis & aliorum, in quos illa recideret, adeò exacerbarentur, vt ad Synodum præcidendam impellerentur. Hîc similiter Canisij responsum à Gratiano non subditur.

An esset reformandus Ordo Ecclesiasticus, & quâ in re. Ad primum solum respondens, affirmabat absolutè, & de cunctis Ordinibus: sed non minùs idem conficiendum in cunctis Principibus laicis, qui libertatem opprimebant, & sanitatem Ecclesiæ violabant.

An in rem esset, iterùm postulari sumptionem Eucharistiæ sub vtraque specie, matrimonium Sacerdotum, & liberum carnis vsus cunctis dicens. Negabat in rem videri.

Quanam esset ineunda ratio, quò Episcopi Germaniæ ad Synodum pergerent. Existimabat, vrgendum esse Pontificem à Cæsare, vt ipse grauioribus iussis, denuntiata priuationis pœnâ, eò illos acceret, mittendumque ab ipso Cæsare simul cum Pontificis ministro Oratorem

corem suum, qui coniunctim auctoritate Cæsareâ eos compelleret; cum indignum esset, ob hæreticorum metum deferi vilitatem Christianæ Reipublicæ, vbi tanta necessitas & opportunitas aderat.

An expediret ut ipse Cæsar se conferret ad Concilium. Respondebat, Hanc futuram fuisse expeditissimam rationem componendi inter Præfules præsentia dissidia, & euitandi futura, & vbi Cæsar ac Pontifex aut Mantuam aut Bononiâ conuenirent, agi potuisse de capite membrisque reformandis; vnde Cæsar & præmium apud Deum, & gloriam apud homines promeruisset, alter penè Constantinus.

Quanam opera esset opportuna in capite de mansione Episcoporum, & in ijs rebus que per sacros Canones sancita fuerant. Id vacat responsione.

An permittendum Legatis, ut res proponerent quo sibi liberet ordine. Hic etiam responsum desideratur: nec amplius notæ progrediuntur.

7 Narrabat Gratianus: In articulo, vbi sermo erat de Roma reformanda, præsertim de coarctando Cardinalium numero, & relaxationum largitate, posuerat antea Canisius, *Rogandum esse Pontificem, ut se reformari pateretur.* Sed cum ipse Canisio suggereret, huiusmodi formulam inusitatam videri, adeoque offensuram Pontificem, perinde ac ipse superiori potestati subderetur, in hanc fuisse commutatam, *Rogandum Pontificem, ut ipse se, aulamq; Romanam reformaret.* Addebat postremò, Canisium quoque, qui vir sanctus dici poterat, cupere ut Romæ quædam emendarentur quæ sibi displicebant: eius scriptum esse admodum pium & eruditum, & absque dubio Cæsari gratum futurum. Famam audiri, Gallos neruis omnibus conari tantum virum ad se trahere, tametsi modestè ille recusaret; sed constantiam illius probitate certam reddi.

8 Murati postea fuerunt articuli quos diximus, & ad eos duodecim multiplicati, quos recensebimus: aliorum quinque, quos commemorat Suauis, inuentrix mendax id temporis malignitas fuit, quicum pro more fœdus inijs fama. Quare cum illi in Oratoris Florentini manus deuenissent, hic satis cautè ad Florentiæ Ducem eos scripsit^m, nimirum tamquam nullius auctoritatis; quin potius ex ipsius sententia tamquam adulterinos, utpote reiectos tamquam commentitios à Cæsaris Oratoribus, & tamquam parum prudentes, & absurdos. Et Suauis quidem, ad eorum falsitatem perno-scendam, satis fuisset legere litteras Amulij ad Seripandum, impressas in volumine Gallico, sæpiùs à nobis adducto, in quibus veri articuli à Ferdinando propositi duodecim numerantur. Tot itaque fuerunt, & in summaⁿ huiusmodi.

^m Litteræ Strozzi ad Ducē 4. Martij 1563. & extant in harum litterarum volumine.

A a a 2

1. A*

* Extant præsertim in Actis Salmanticensis, & in alijs monumentis, & in litteris Iadrensis ad Concilium Kal. Martij 1563.

Historia
Concilij Tridentini
Lib. III.
Cap. IV.

1563.

I. *An Concilium legitime coactum fauentibus Principibus, possit in progressu mutare aut constituere ordinem alium ab eo, quem illi Romanus Pontifex decreuit.*

II. *Num expediat Ecclesie, ut à Concilio agenda ac statuenda sint res absque directione Pontificis Aulaq; Romanae.*

III. *An demortuo Pontifice Concilij tempore, electio ad Patres pertineat.*

IV. *An ubi agatur de rebus ad pacem tranquillitatemq; Christianae Reipublicae spectantibus, ferendum sit ab Oratoribus Principum iudiciale suffragium, quamuis illud ipsis non competat de dogmatibus.*

V. *Possintne Principes reuocare à Concilio Oratores suos ac Praesules, non communicato Praesidibus reuocationis Decreto.*

VI. *Possintne Pontifex remouere aut suspendere Concilium, non communicato huiusmodi Decreto Principibus, ac praesertim Caesari.*

VII. *An expediat ut Principes interponant se, quò agantur in Concilio res magis necessariae & conducibiles.*

VIII. *Insit ne Principum Oratoribus facultas exponendi per seipsos Concilio Dominorum suorum mandata.*

IX. *Num ratio sit ineunda, quò Patres liberi sint respectu tum Romani Pontificis, tum suorum Principum, in ferenda sententia in Concilio.*

X. *An excogitanda sit ratio, ne causâ numeri fraus ulla, aut violentia, aut à veritate detorsio committatur.*

XI. *An agenda sint in Concilio res siue ad Fidem, siue ad emendationem spectantes, quae à peritis antea non fuerint expense.*

XII. *Num congruens videatur, ut Caesar Concilio interfit.*

His duodecim veris articulis quinque, falsò adiecti ab odio in Romam & Italiam, & à Suauis recitati hîc apponuntur.

I. *Quenam sit potestas Caesaris Sede Romanâ vacante, & extante Concilio.*

II. *Quidnam effici possit, ne summus Pontifex & Aula Romana sese interponant, precipientes quae in Concilio tractanda sunt, quò Patrum libertas haud impediatur.*

III. *Quod esset excogitandum remedium, vbi Praesules Italici obstinate persistenter in praepediendis rerum sanctionibus.*

IV. *Quae ratio esset ineunda, ne Praesules Italici simul conspirarent, & sermo haberetur de auctoritate Romani Pontificis.*

V. *Quâ ratione amoueri posset industria acquirendi suffragia, quò mentionis articulus decerneretur.*

Non solum in falso depingendo, sed in vero exponendo studet Suauis veritatem obtegere. Exemplo sit. In eo articulo, vbi sermo est de ratione excogitanda, quò sententiae liberae sint, & à summo Pontifice & à Principibus, hanc postremam voculam ille praeterit, quò

1563.

quò tota opinio & integrum odium læsæ libertatis in Pontificem recidat; veritus, ne si ea accusatio legeretur tamquam communis laicis Principibus, ex iudicio prudentum collatis ex aduerso inter se actionibus, rationibusque singulorum, ille vnicus absolueretur quem solum damnatum cupiebat. Homini autem, qui non studio ducitur, sed turbido animi motu, mos est accusare non operum effectores ex operum odio, sed opera ex odio effectorum.

C A P V T V.

Legatorum cogitata de recitatis articulis à Cæsare propositis. Agitata Oeniponti à Lotharingo. Eius regressus. Propitia spes ab eo Legatis facta de Cæsaris animo; ac de euentu.

Articuli, quos adduximus, suspicionem incussere Legatis, velle Cæsarem adiuuere manum ad ea quæ non sunt Cæsaris, sed Dei. Idcirco Seripandus Pontificem cohortatus est ad fortiter resistendum, scribendumque Cæsari diploma, simile diplomati quod Paulus III. scripserat Carolo V. anno 1544. contra Spirense Decretum, sicuti fusè retulimus; & illi dictando suam penè operam offerebat. Sed Ferdinandi animus, omnino mansuetus ac pius, parum rationi consentaneum metum hunc ostendebat; & Delsinus illius probè conscius, studebat non temerè Legatos securos facere. Plurima tamen suspicio inuasèrat ministros Pontificios Oeniponti de ijs quæ agitanda essent à Germanis simul & Gallis super iam allatis articulis: quamquam spectatis ijs, quæ ibi ac Tridenti elici potuerant ex illis Gallis, qui linguâ magis lubricâ esse solebant, & ijs quæ Lotharingus ipse datâ fide affirmavit, nec ipse, nec ipsius Galli ad hanc trutinam vocati sunt, nec vlla de re interrogati; tantummodò, cum ostenderet Cæsar die quodam Gallicis Theologis coram Rege bibliothecam, quam illic habebat, eos familiariter percontatus est, Dignùmne concessione vsum Gallicis arbitrarentur. Quod ipsi libere negarunt. Et Cæsar, conuerso ad Maximilianum ore, iisdem protulit illum Psalmi versiculum: *Quanto tempore proximus sui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde:* significans impetum suarum petitionum non ab interiori propensione, sed ab exteriori impulsu profectum fuisse.

* Apparet ex litteris scriptisque Vicecomitis ad Bortomæum 1. Martij 1563.

² Voluit Cæsar, vt eò Lunensis veniret, ageretque cum Lotharingo, quò ratio aliqua repèriretur, quâ liceret illi honorificè interesse Concilio. Quod ab ipsis Gallis non minùs quàm à Pontifice

Aaa 3 cupie-

Historia
Concilij Tridentini
Paulus III.
1563